

1

Криза маскулінного ритуального процесу

Часом ми чуємо, як про якогось чоловіка кажуть, що «він просто не може зібратися до купи». На глибинному рівні це означає, що цей чоловік не відчуває і не може відчувати своїх глибинних цілісних структур. Він фрагментований, різні частини його особистості відокремлені одна від одної і ведуть досить незалежне й часто хаотичне життя. Чоловік, який «не може зібратися» — це чоловік, який, ймовірно, не мав можливості пройти ритуальну ініціацію в глибинні структури зрілої маскулінності. Він залишається хлопчиком — не тому, що хоче, а тому, що ніхто не показав йому шлях трансформації його хлоп'ячих енергій у чоловічі. Ніхто не привів його до безпосереднього й цілющого досвіду внутрішнього світу чоловічих потенцій.

Коли ми відвідуємо печери наших далеких предків-кроманьйонців у Франції, спускаємось у темряву тих потойбічних і внутрішніх святилищ та запалюємо свої лампадки, ми вражено і з благоговінням відскакуємо назад, дивуємося таємничим, прихованим джерелам зображеної

там чоловічої сили. Ми відчуваємо, як щось глибинне рухається всередині нас. Тут, у дзвінкій музиці тиші, чарівні тварини — бізони, антилопи та мамонти — стрибають і гримлять у первісній красі та силі під високими склепінчастими стелями і хвилястими стінами, цілеспрямовано рухаючись у тіні закутків скелі, а потім знову вискакують на нас у світлі наших ламп. І ось, на цих же малюнках, відбитки рук людей, художників-мисливців, стародавніх воїнів і годувальників, які зустрічалися тут і здійснювали свої первісні ритуали.

Антропологи майже одностайні в тому, що ці печерні святилища були створені, принаймні частково, чоловіками для чоловіків і спеціально для ритуальної ініціації хлопчиків у таємничий світ чоловічої відповідальності та чоловічої духовності.

Але ритуальний процес перетворення хлопчиків на чоловіків не обмежується нашими здогадками про ці стародавні печери. Як засвідчили багато вчених, найвідоміші серед яких Мірча Еліаде та Віктор Тернер, ритуальний процес ініціації досі зберігається у племінних культурах Африки, Південної Америки, на островах у південній частині Тихого океану та в багатьох інших місцях. До недавніх часів він зберігався у рівнинних індіанців Північної Америки. Наукові дослідження ритуального процесу зазвичай викладені сухою мовою. Але ми можемо побачити його яскраве відтворення в сучасних фільмах. Фільми подібні до стародавніх казок і міфів. Це історії, які ми розповідаємо самі собі про себе — про своє життя та його сенс. Фактично,

процеси ініціації як чоловіків, так і жінок, є однією з великих таємничих тем багатьох наших фільмів.

Хороший, яскравий приклад цього можна знайти у фільмі «Смарагдовий ліс». Там білий хлопчик потрапляє в полон до бразильських індіанців, які його виховують. Якось він грається в річці з гарною дівчинкою. Вождь уже давно помітив його інтерес до дівчинки. Це пробудження сексуального інтересу в хлопчика стає сигналом для мудрого вождя. Він з'являється на березі річки зі своєю дружиною та деякими старійшинами племені і застає Томме (Томмі) за грою з дівчинкою. Вождь вигукує: «Томме, прийшов твій час померти!». Усі, здається, глибоко вражені. Дружина вождя, втілюючи роль усіх жінок, усіх матерів, перепитує: «Він має померти?». Вождь грізно відповідає: «Так!». Потім ми бачимо нічну сцену, освітлену вогнем, у якій Томме нібито катують старші чоловіки племені; хлопчика залишають серед ліан, де його живцем їдять мурахи. Він корчиться в агонії, його тіло понівечене голодними мурахами. Ми боїмося найгіршого.

Нарешті сходить сонце, чоловіки забирають Томме, який ще дихає, назад до річки і купають його, змиваючи з нього мурах, що прилипли до тіла. Тоді вождь голосно каже: «Хлопчик помер, а чоловік народився!». Після цього Томме отримує свій перший духовний досвід, викликаний наркотиком, який вдувають через довгу трубку в ніс. Він галюцинує і в галюцинації відкриває свою тваринну душу (орла) та злітає над світом у новій розширеній свідомості, споглядаючи, ніби всеохопним Божим оком, всю повноту свого світу джунглів. Відтак йому дозволяють одружитися.